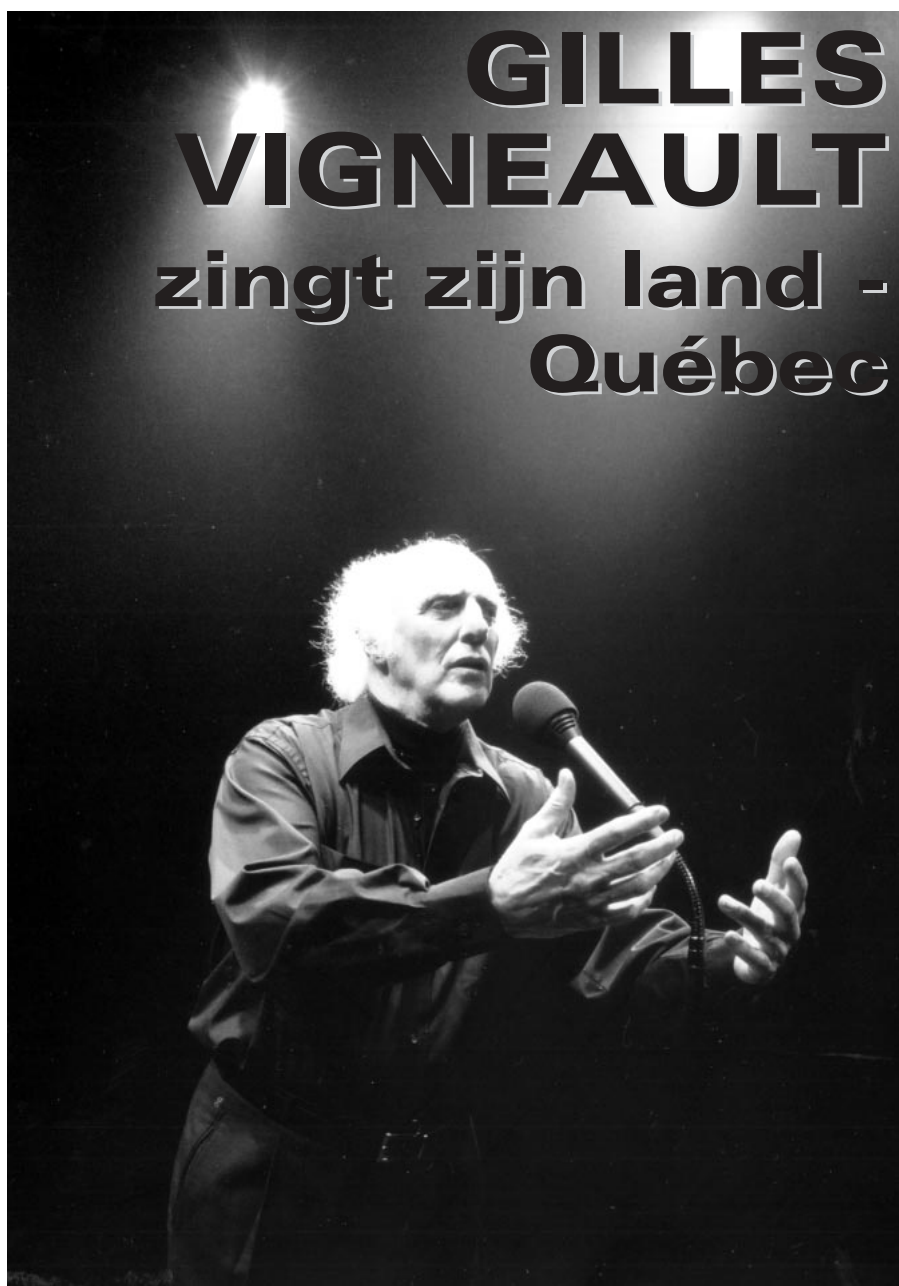

Wie over zangers spreekt in Québec, een Franstalige provincie van Canada, kan niet om Gilles Vigneault heen. Sinds het overlijden in 1988 van die andere grote meneer, Felix Leclerc, wordt hij als de belangrijkste Québécoise chansonnier beschouwd. Zijn vele liederen over zijn land, het leven en werken in dit koude noordelijk gebied met zijn visvangst en bosbouw, zijn daar niet vreemd aan. Weinigen hebben Québec zo goed en mooi bezongen. Poëtische teksten en volkse muziek schijnen het waarmerk van deze chansonnier te zijn. Zijn nieuwste cd *Au bout du cœur*, (1) (hij maakte er meer dan twintig) werd in Québec uitgebracht omstreeks zijn 75e verjaardag. De recente verdeling ervan in Europa was aanleiding tot een reeks van zeventien recitals in Frankrijk en België. In Parijs konden we zo'n onvergetelijke avond bijwonen en een afspraak maken voor de volgende dag in Les Deux Magots in Saint-Germain des Prés.

Tekst: **Dries Delrue** Foto's: via **Jean Terrier**

Vigneault is in 1928 geboren in Natashquan, een dorp dichtbij de monding van de grote Saint-Laurent rivier. Zoals de meeste studerende Québécois moet hij zijn streek verlaten. In de stad Québec wordt hij licentiaat in de Letteren, vanwaar zijn grote liefde voor de taal. Hij wordt leraar maar zet zich ook aan het schrijven: verhalen, theaterteksten, liederen. Pas op 32 jaar zingt hij zelf zijn eerste chansons in het publiek, eerst in kleine café-theaters te Québec en Montréal. In 1962 verschijnt zijn eerste LP die hem meteen een Grand Prix du Disque oplevert. Zijn populariteit als chansonnier stijgt razendsnel. Hij geeft recitals in grote zalen en de ene LP volgt op de andere. De Franse chansonière Catherine Sauvage, die hem in Canada aan het werk hoort, neemt meerdere chansons van hem op haar repertoire en maakt zo Vigneault in Frankrijk bekend. Hij wordt al vlog ook daar tot de betere chansonniers gerekend. De man engageert zich in de beweging voor de officiële erkenning van het Frans in Canada en

voor meer autonomie voor Québec. (Die beweging vertoont veel gelijkenis met wat in Vlaanderen bekend staat als de Vlaamse Beweging). Zijn chanson *Gens du Pays* (1975) groeit spontaan uit tot wat je officieus de hymne van Québec kunt noemen. De charismatische premier René Lévesque zong het in 1980 op de avond van een verloren referendum voor autonomie. Het volk zong het op diens begrafenis in 1987. Onvergetelijk zijn het optreden op 13 augustus 1984, samen met Leclerc en Charlebois (drie zangersgeneraties samen) voor 130.000 toehoorders naar aanleiding van een groot feest van de francophonie, en een optreden in 1992 naar aanleiding van de driehonderdvijftigste verjaardag van Montréal voor 65.000 luisteraars. Zijn werk wordt hoog gewaardeerd en bezorgt hem vele eretitels: doctor honoris causa van verschillende universiteiten (Peterborough, Montréal, Toronto, Laval, Lyon), ridder in de Québécoise Ordre National en in de Franse Légion d'honneur, zijn de belangrijkste. Vertaler Ernst van Altena vertaalde zes teksten van Vigneault in het Nederlands.(2)

Werken van en over hem kunnen een lange boekenplank vullen.

We laten hem hieronder zelf aan het woord over thema's die veelvuldig in zijn chansons bezongen worden.

De taal, zijn Franse taal

Het probleem van de taal is erg belangrijk. Het heeft meer met politiek te maken dan je denkt, het is evenzeer een politiek als een cultureel probleem. De taal drukt een manier van zijn uit, hoe je als mens op deze planeet leeft. Taal bepaalt mee hoe je praat, hoe je beweegt, hoe je bemint, en vooral hoe je denkt. Taal bepaalt mee hoe je tegen de wereld aankijkt en hoe je die benoemt, hoe je die mee verandert. Voor ons in Québec is dat erg belangrijk. De taal is voor ons een middel om van ons land, Québec, een modern land te maken. Een hedendaags land voor de jongeren van het eigen land en van elders.

Nationalisme

We weten uit recente geschiedenis wat dit

begrip kan teweegbrengen in de geest van sommigen. Maar een nationalisme dat niet gebaseerd is op het recht een land te bezitten is totaal anders dan een nationalisme gebaseerd op eigen taal en cultuur. Wij bezitten een land. Ons land is immens groot. Wij kunnen geen strijd voeren om land te bezitten. Ons nationalisme is in de hoogste mate van culturele aard. Wij strijden voor onze cultuur. Onze strijd heeft te maken met het onderling communiceren.

Anti-racisme (hij zong *Jack Monoloy* in 1962) **en autochtonen**

De indianen, de autochtonen in Canada, voelen eveneens dat chanson aan als anti-racistisch, wat het ook echt is. In mijn lied *Mon pays* (Mijn land) zing ik: 'Alvorens voorgoed te zwijgen roep ik tot alle mensen van de wereld: mijn huis is jullie huis. Tussen mijn ijskoude muren neem ik mijn tijd en ruimte om het vuur aan te maken en ruimte te schepren voor de mensen van over de horizon. De mensen behoren tot mijn ras.' En op het eind: 'het is voor jullie dat ik mijn winters wil beheersen'. Als iemand mij ondervraagt over het nationalisme in Québec antwoord ik steeds: om de hele wereld bij jou te kunnen ontvangen moet je minstens de sleutel van je eigen huis hebben. Zo is mijn nationalisme. Wat autochtonen betreft, stel eens die vraag aan je lezers: hoeveel tijd vergt het om autochtoon te zijn: jaren, eeuwen, millennia? Als ik in mijn lied *La ballade d'un sans-abri* (Ballade van een clochard) zing dat die dakloze ons verwijt hem als autochtoon te verstoppen, is dat woord heel bewust gekozen. Ik ben blij dat je het hebt opgemerkt.

De volksmuziek in zijn liederen.

Ik vind het verband met mijn wortels erg belangrijk. Mijn muzikale wortels zijn de folkloristische liederen, mede beïnvloed door de cowboyliedjes die we hoorden in het restaurant waar we gingen eten (3), en de gregoriaanse kerkzang. Ik heb steeds die drie invloeden vermengd. Ik heb me nooit willen aanpassen aan de muzikale modes van het ogenblik. Ook al had ik het gekund, ik heb geen yé-yé-liedjes gemaakt in de yé-yé-tijd, noch discoliedjes in de tijd van de discomuziek. Ik schreef mijn liederen in mijn tijd. En mijn tijd heeft met mijn innerlijk te maken. Van buitenaf kwam enkel het modieuze. Voor mij is de basis van elke toekomst het verleden, onze geschiedenis. De geschiedenis is de basis van elke mens en elke cultuur. Alleen wie weet waar hij vandaan komt kan een beetje weten waar hij naartoe gaat. Voor mij is de blijvende band tussen het verleden en de toekomst een hoogst belangrijk cultureel gegeven.

Anti-militarisme

(hij zong *Les beaux-métiers* in 1986)

Ik ben blij dat je dat chanson aanhaalt, want het is een gewaagd en wat pretentiefus lied uit de mond van iemand die geen oorlog heeft gekend. Wat ik weet van oorlog is dat hij telkens een immense puinhoop achterlaat, zowel

aan de buitenkant als in het innerlijke van de mens. Daarom voel ik me geroepen om de vraag te stellen: indien iedereen zou weigeren soldaat te worden - ik weet dat het een illusie is, ik ken ook mensen voor wie dat beroep de enige uitweg was uit hun ellendig bestaan - dan zou het toch moeilijk zijn om nog oorlog te voeren? Ik weet dat het chanson ook moeilijk te verteren is voor wie zijn familie, zijn land heeft verdedigd. Het is een choquerend chanson, maar zo bedoel ik het ook. Ik zing tegen oorlog met wat ik van oorlog afweet. Ik weet wel hoe soldaten worden gemaakt. Ik gaf een tijd les aan militairen. Het eindelijke doel van een militair is dat hijzelf zijn geweer wordt. Ik heb zulke jongens onderwezen en gezien hoe zij stilaan hun geweer zelf werden. Het is voor mij het meest trieste beroep. Stel je voor dat een schrijver zijn eigen hamer wordt, dat is toch een schrikwekkend idee.

Op het einde van het lied zing ik: 'Van de laatste robot op twee voeten tot diegenen met de grootste onderscheiding, van de brancardier tot de kosmonaut, wordt de Dood zelf hun

beroep!' Ik zing dat lied omdat het mij afschrikt te weten hoe de mens de andere mens opoffert. Het drukt mijn miskenning uit van de oorlog maar evenzeer de miskenning door de soldaat van hoe hijzelf zijn geweer wordt.

Naar de chansons van Vigneault blijf je luisteren, eens je hem hebt ontdekt. Na veertig jaar blijft hij me nog boeien.

- (1) De cd's van Vigneault worden verdeeld door EPM - Parijs (AMG voor Benelux)
- (2) Van Apollinaire tot Wedekind - Agathon 1981. Mocht iemand vertolkers van deze Nederlandse vertalingen kennen, laat het de redactie weten a.u.b..
- (3) Onlangs bracht Frémeaux & associés een dubbel-cd uit met in het Frans gezongen cowboyliedjes uit het rurale Québec. (Country Québec 1925-1955 / FA 5058)

